

õ lk 26-29

1. Uuri New Yorgi börsiindeksi muutuste graafikut aastatel 1923–1933. Loe tekst läbi ja vasta küsimustele.



A – Majandus kasvab üha kiiremini, aktsiate hinnatasemed on mõistlikud. KAVALUS

B – Turg on mõne aasta tõusnud, investorid ostavad aktsiaid julgemalt. TEADLIKKUS

C – Paljud investorid on hästi teeninud, raha tuuakse julgemalt turule. Üha rohkem tuleb turule väikeinvestoreid. AHNUS

D – Meedias räägitakse pidevalt rikastumisest börsil ning igal pool ringleb juttu sellest, kuidas keegi on suure varanduse teeninud. Börsile tuleb palju selliseid investoreid, kes ei tea midagi investeerimisest – tullakse otsima hõlptulu. Kuna investorite arv kasvab hüppeliselt, siis hinnad muudkui kerkivad ning börsimulli viimases faasis on tõus kõige kiirem. Kohati ollakse nõus ükskõik millise hinna eest aktsiaid ostma ning tihti ostetakse aktsiaid laenuga. PETTEKUJUTELM

E – Esimesed hakkavad aktsiaid müüma. Kuna suur osa investoreid on veel plusspoolel, siis paanikat veel ei ole. EITAMINE

F – Hakkab selguma, et ostuhuvi enam ei ole, ning üha uued müüjad saavad turule. Kuna suurenev aktsiate müük tekitab hinna langust, siis läheb langustempo teatud hetkel väga kiireks, kuna kõik tormavad väljapääsu poole korraga (st müüvad aktsiaid). HIRM

G – müügisurve on juba paaniline, investorid on nõus ükskõik mis hinnaga aktsiatest loobuma.

Väikeinvestorid eemalduvad börsist ning meedias on kommentaarid üsna tumedad. MEELEHEIDE Vali õige täht.

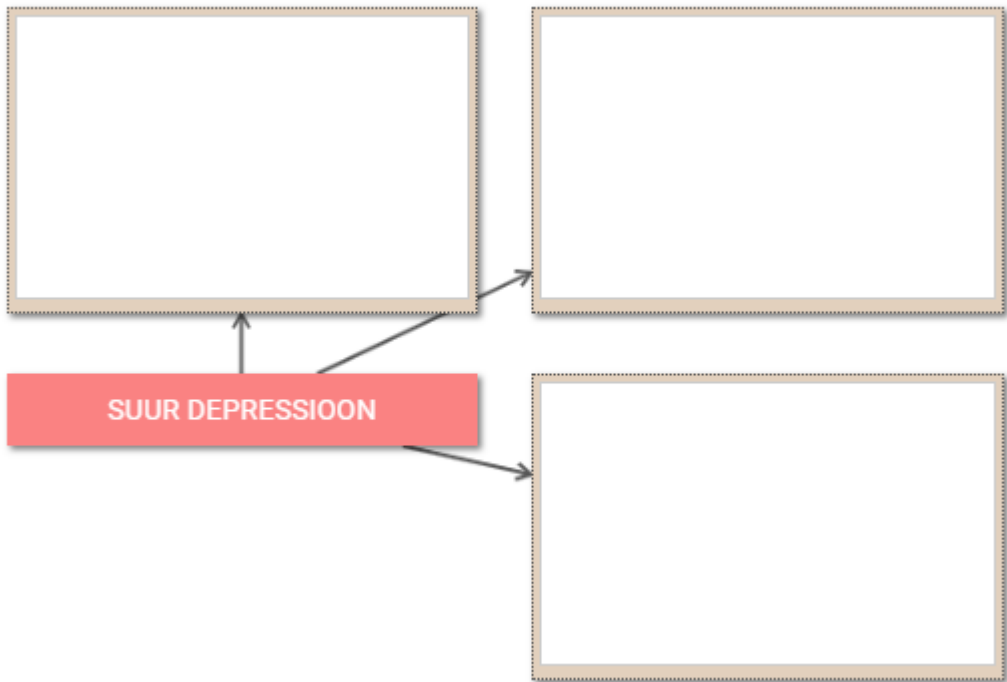
Börsiindeksi graafikul koht, mis vastab sinu meelest kuupäevadele 24.–29. oktoober 1929, on

- Mis sa arvad, miks nimetatakse börsil krahhieelset aega (punkt C) ahnuse ajaks?

- Milline roll oli (on) meedial börsikrahhis?

- Kuidas oleksid sina 1929. aasta oktoobri lõpus investorina käitunud?

2. Lõpeta skeem ja vasta küsimusele. Mida peetakse suure depressiooni põhjuseks?



Milline neist põhjustest oli sinu arvates kriisi kujunemisel olulisem? Põhjenda oma arvamust.

3. Loe tekst läbi ja täida tabel.

Tähtsamad Roosevelti algatatud reformid

Kehtestati kontroll panganduse üle: president sulges kõik pangad ning keelas neid vastava loata taasavada. Avada lubati vaid elujõuliseks tunnistatud panku (elujõulisust kontrollis riik). Samas suudeti suur osa inimeste hoiuseid taastada.

Riik hakkas reguleerima põllumajandust. Selleks kehtestati vastav seadus. Põllumeestele tehti ettepanek vähendada tootmist ning riik maksis vähendamise eest hüvitist. Eriti innukaid tootmise vähendajaid autasustati isegi medalitega. Nii suudeti tõsta põllumajandussaaduste hindu ning põllumeeste sissetulekud hakkasid kasvama.

Tööstuse elavdamiseks võeti vastu seadus, mille alusel üritati luua uusi töökohti, reguleerida tööjaotust, sissetulekuid jms. Korraldati ka hädaabitöid (näiteks metsakoristustöid). Tänu nendele meetmetele leidsid miljonid ameeriklased endale rakenduse. See aga tõstis inimeste ostujõudu ning mõjus tervendavalt USA majandusele.

Riik hakkas hoolitsema abivajajate eest. Vastava seaduse alusel hakati töötutele maksma abiraha, vanuritele pensione. Toetati ka vaesemaid peresid. Kõik see suurendas elanikkonna ostujõudu. Nüüd said ka kõige vaesemad osta hädavajalikke kaupu.

Milles seisnes Roosevelti uus kurss?

Panganduses	
-------------	--

Põllumajanduses	
Tööstuses	
Sotsiaalhoolekandes	

4. Majanduskriis. Lõpeta laused.

1933. aastat on peetud majanduskriisi lõpuks, sest
 Prantsusmaal võttis kriisist ülesaamine rohkem aega, sest
 Suurbritannia pääses kriisist kergemini, sest
 Diktatuuririikides oli majanduse elavnemine seotud

5. Loe tekst läbi ja täida ülesanded.

Suur majanduskriis Eestis

Suure majanduskriisiga kaasnes siiski veel midagi, mis muutis kogu riigis valitsevat õhkkonda. See oli rahulolematuse, vihkamise, kadeduse ja klassiviha kasvamine. Statistika näitab, et vähenes abiellumus, sagesid enesetapud ja abielulahutused, vähenes sündimus. [---]

Üks osa elanikkonnast, kes kriisileevendusmeetmete läbi tublisti nuhelda sai, oli ametnikkond, eriti aga kooliõpetajad. Riigiametnikke peeti Eesti Vabariigis seni väärikateks ja majanduslikult kindlustatud inimesteks. Üks hädapäraseid abinõusid, millega vaesust ja tööpuudust prooviti õiglasemalt jagada, oli „Teenistusvahetuse seadus“, mis keelas kahel abikaasal saada riigilt kahepeale kokku linnas üle 140 või maal üle 80 krooni palka. Ühel neist tuli riigitoölt lahkuda.

Seadus tabas riigiametnikke, keda oli ühendanud „armastus tööpostil“. Koolmeistreid, posti-ametnikke, ka ülikooli töötajaid, sh ka neid, kelle abikaasa oli mingis muus riigiametis. Mõnel õnnestunud pulmad veel viimasel hetkel ära jätta, teisel antud hädaga lahutus sisse. Ikka lootuses, et nii jääb töö ja teenistus alles. Arhiivitoimikud reedavad kadeduse-epideemia puhangut Eesti ühiskonnas: kaebusi riigiteenistujate „salaabieludest“ tuli hulgi ja ühekaupa. „Lahutustejant“ oli arutusel isegi vabariigi valitsuses.

Ministrihärrad olid karmid: kõiki vastavasisulisi kaebusi tuli kontrollida ja süüdlased vallandada! [---]

Eesti ühiskonnas süvenes veel üks ebakõla. See oli naiste ja meeste ebavõrdsus. Millegipärast juhtus nii, et koju aetud abikaasaks oli enamasti naine.

Kesksel kohal valitsuse kriisivastases pakettis olid hädaabitööd. Ega selleski olnud midagi Eestile ainuomast. Põhimõte oli lihtne ja selge: töötutele lihtsalt hädapärase leivarahaga jagamine demoraliseerib inimesi. Nad peavad vähemalt midagi tegema! Võrreldes 19. sajandil Lääne-Euroopas praktiseeritud „töömajadega“, kus üks seltskond auku kaevab ja teine seda kinni ajas, oli olukord palju edasi arenenud: ehitati teid ja tänavaid, rajati kanalisatsiooni, tehti heakorra- ja haljastustööd, ehitati sadama- ja kaldarajatisi. Maal saadeti mehed maaparanduskraave kaevama. Linnad said küll kenamaks, kuid hädaabitöölised tundnud ennast ikkagi mingite poolvajalike, teise- või kolmandajärguliste inimestena.

[---] Töötud haritlased võisid rakendust leida arhiivides. Aga selleks pidid nad tõesti üsna haritud olema. Praegusel professorilgi oluks raske kvalifitseeruda. Eks hinnake ise: soovijatelt oodati, et nad valdaksid nii sõnas kui ka kirjas kolme võõrkeelt, aga eesti, vene ja saksa keel nende hulka ei kuulunud – need olid ju kolm kohalikku keelt. Hädaabitöölise kätega sai meie „kirjalik rahvuslik mälu“ korda. Arhiivis tehti

korra- ja köitmistöid, koostati nimistud ja registrid. [---]

Tehaseid, ärisid, ettevõtteid ja talusid räsib pankrottide laine. Talude pankrottidele suudeti siiski piir panna. Seda tänu 1932. a kehtestatud moratoriumile ehk maksepikendusele: aasta jooksul ei tohtinud võlgadesse sattunud majapidamist „haamri alla“ saata. See aitas ära hoida halvima. Neile, kes talu kaotasid, oli see katastroof, sest eestlasele ei olnud talu mitte ainult tootmisüksus, vaid ka kodu ja elulaad. [---]

Aadu Must. Suure majanduskriisi hingearmid. Eesti Päevaleht. 31. detsember 2008

- Too näiteid meetmete kohta, mida rakendati Eestis majanduskriisiaegse tööpuuduse leevendamiseks.
- Milliseid töid tehti Eestis hädaabitööde korras? Selgita, kuidas leevendasid need töötute olukorda.
- Milline kriisi tagajärg oli sinu arvates inimsuhetele kõige kahjulikum?